

NOTA NAAR AANLEIDING VAN
HET EINDVERSLAG

(Ingezonden bij brief van
12 oktober 1972)

Nr. 9

1. Algemeen

De leden, behorend tot de fracties van de K.V.P., de A.R.P. en de C.H.U. zouden nog gaarne een bevestiging willen ontvangen, dat - ingeval het onderhavige wetsontwerp kracht van wet verkrijgt - straks bij de tenuitvoerlegging ernstig rekening wordt gehouden met de bijzondere positie van de werkende jeugd. Zij spraken daarbij de verwachting uit, dat het tegenwoordige beleid - naar de ondergetekenden menen te mogen begrijpen: op het gebied van de cursusgeldheffing - zal worden gecontinueerd. Hoewel zulks - bij de beantwoording van vragen uit het voorlopig verslag - reeds in de memorie van antwoord (blz. 25, linkerkolom, 8ste volle alinea) is medegedeeld, willen de ondergetekenden deze leden gaarne nogmaals verzekeren, dat het zelfs niet in hun voornemen ligt in het algemeen de cursusgelden voor het cursusjaar 1972/1973 te verhogen.

Een groot aantal leden, behorend tot de fracties van de P.v.d.A., D'66, C.P.N., P.P.R. en P.S.P., hebben de in de huidige wet vastgelegde relatie tussen leerplicht en schoolgeldvrijdom wederom ten principale aan de orde gesteld en om een uitspraak daarover van de ondergetekenden gevraagd. De ondergetekenden handhaven hun standpunt, dat deze relatie geen dogma behoort te zijn, dat voor alle tijden en onder alle situaties zou moeten gelden. Er zijn omstandigheden denkbaar, waarin het redelijk of zelfs geboden is op het destijds gelegde verband tussen leerplicht en schoolgeldvrijdom terug te komen. Bij nader inzien zijn de ondergetekenden op de in de memorie van antwoord onder het hoofd „Wijziging van het ontwerp” aangegeven zakelijke gronden tot de slotsom gekomen, dat het tijdstip daarvoor thans nog niet is aangebroken. De ondergetekenden zijn van oordeel dat - mede gelet op de politieke situatie van het ogenblik - het weinig zinvol zou zijn alsnog in te gaan op alle in het voorlopig verslag gestelde vragen met betrekking tot de relatie leerplicht - schoolgeldvrijdom, aangezien die thans bestaande relatie door de nota van wijziging wordt gecontinueerd. Indien te eniger tijd mocht blijken dat die relatie zou moeten worden herzien, dan is zulks niet mogelijk zonder wetswijziging. Alsdan kan de onderhavige materie opnieuw ter discussie worden gesteld.

De leden, behorende tot de fractie van de P.v.d.A., hebben gevraagd waarom nog voor schoolgeldheffing is geopteerd ter dekking van (een gering deel) van de kosten voor het voortgezet onderwijs, in plaats van compensatie te zoeken via de deels progressief werkende algemene belastingen. De ondergetekenden antwoorden hierop, dat naar hun mening voldoende recht wordt gedaan aan de betekenis van onderwijs als factor van algemeen welzijn, indien i.c. bij het voortgezet onderwijs de kosten van dit onderwijs uit dien hoofde voor ruim 98 pct. uit de algemene middelen worden bestreden en voor het overige naar draagkracht worden gedekt door bijdragen van hen die verplicht zijn tot vergoeding en opvoeding van het schoolgeldplichtige kind.

De leden, behorend tot de fractie van de V.V.D., hebben hun bezwaren tegen het wetsontwerp gehandhaafd; zij achten het onjuist, dat er in de schoolgeldregeling zelf rekening wordt gehouden met de draagkracht van de schoolgeldplichtigen, juist

omdat de betrokkene een ander is dan de aangeslagene. In de memorie van antwoord hebben de ondergetekenden naar voren gebracht, dat het heffen van een vast schoolgeldbedrag gekoppeld aan een daarmee overeenkomend ruim stelsel van rijksstudietoelagen weliswaar tot dezelfde netto-eindresultaten kan leiden als het voorgestelde systeem, maar dat de aan het door deze leden voorgestelde stelsel verbonden extra kosten de overgang op dit stelsel onaanlokkelijk maken. Het feit, dat de betrokkene een ander is dan de aangeslagene achten de ondergetekenden niet bezwaarlijk. Het is toch een normale zaak dat ouders, die opdracht geven tot het verlenen van een dienst waarbij hun kind is gebaat, daarvoor zelf betalen.

De leden, behorend tot de fracties van D'66 en de P.P.R., stellen, dat het gewijzigde wetsontwerp wat de externe democratisering betreft een stap terug is. Zij concluderen dit hieruit, „dat volgens de bewindslieden door de wijziging van het wetsontwerp mogelijk ongunstige effecten ervan op de externe democratisering van het onderwijs beperkt worden”. Uit het gebruik van de term „mogelijk ongunstig effect” op blz. 2, rechterkolom van de memorie van antwoord is echter niet af te leiden, dat de ondergetekenden een ongunstig effect „kenmerkend aanwezig achten”.

De leden van de fractie van de C.P.N. vroegen of recente cijfers zijn te verstrekken waaruit zou kunnen blijken dat het beëindigen van de leerplicht gepaard gaat met een sprongsgewijze daling van het aantal jongeren in de betrokken leeftijdsgroep dat dagonderwijs volgt. In het bevestigende geval vrezen zij dat een drastische verhoging van de schoolgelden dit verschijnsel zal doen toenemen. De ondergetekenden mogen deze leden verwijzen naar hetgeen in de Nota over het onderwijsbeleid (bijlage IV van de memorie van toelichting op de ontwerp-rijksbegroting van Onderwijs en Wetenschappen over het dienstjaar 1973, zitting 1972 - 12 000) op blz. 7, linkerkolom onder II.7b is medegedeeld omtrent de procentuele deelname per leeftijdscategorie aan het volledige dagonderwijs. Recentere cijfers zijn te vinden in de onder de titel „de Nederlandse jeugd en haar onderwijs 1970/1971” verschenen publicatie van het C.B.S. (Tabellen 12b, en 13b.). De ondergetekenden hebben in de memorie van antwoord reeds medegedeeld, dat op de vraag over de gevolgen van het onderhavige wetsontwerp voor de keuze van en de actieve en ononderbroken deelname aan het gekozen voortgezet onderwijs, een voor alle gevallen opgaand antwoord niet is te geven.

In dit verband hebben zij ook reeds opgemerkt, dat deze problematiek behalve financiële ook andere kanten heeft. Op blz. 8, linkerkolom, vijfde volle alinea, van de memorie van antwoord wezen zij reeds op drie belangrijke oorzaken die het afvalpercentage bij leerlingen uit de lagere sociale milieus zo hoog doen liggen. Elders in dezelfde memorie (blz. 8, linkerkolom, 4e volle alinea en blz. 12, rechterkolom, alinea 10) merkten zij reeds op, dat in zoverre financiële overwegingen bij de keuze een kind al dan niet verder onderwijs te laten volgen na de leerplichtige leeftijd, de te derven bijdrage in het gezinsbudget vaak een aanmerkelijk grotere rol speelt dan het schoolgeld.

Wat de numerus fixus en de collegegeldverhoging betreft, zijn de ondergetekenden van oordeel, dat zij die zich door deze maatregelen belemmerd achten in hun voornemen om een instelling van wetenschappelijk onderwijs te bezoeken, zich niet door het veel geringere schoolgeldbedrag, dat bovendien nog naar draagkracht wordt geheven, zullen laten weerhouden om deel te nemen aan het voortgezet onderwijs. Het feit, dat het collegegeld f 1000 per jaar bedraagt, is voor de ondergetekenden geen reden om af te zien van verhoging van het schoolgeld voor die groepen, die niet kunnen profiteren van de verhoging van de schoolgeldvrije voet.

Want waar dat nodig is, wordt door het stelsel van rijksstudietoelagen de druk van het collegegeld weggenomen, terwijl daarnaast in artikel 6, derde lid, van het ontwerp rekening wordt gehouden met de mogelijkheid, dat er in het gezin van de schoolgeldplichtige ook kinderen zijn, die een instelling van wetenschappelijk onderwijs bezoeken.

De leden, behorende tot de fractie van de P.S.P. gaan er - ook ten aanzien van de relatie tussen het schoolgeld en artikel 13 van het Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten - kennelijk van uit, dat in het wetsontwerp uitsluitend sprake is van een verhoging van de schoolgeldtarieven.

Op blz. 2 van de memorie van antwoord is onder het hoofd „Externe democratisering” reeds betoogd, dat het ontwerp juist ten behoeve van die groep die op het gebied van externe democratisering het meest gevoelig is voor de heffing van schoolgeld, de schoolgeldvrije voet is opgetrokken, terwijl voor de overige schoolgeldplichtigen het schoolgeld is verhoogd. Deze maatregelen in hun totaliteit worden door de ondergetekenden niet gezien als een stap terug voor zover het betreft het „progressively free” maken van i.c. het voortgezet onderwijs. Voor zover nodig herinneren de ondergetekenden er aan dat over een eventueel voorbehoud of een eventuele verklaring bij de bekrachtiging van het verdrag, nog een nadere studie zal plaatsvinden.

Met betrekking tot het aspect van externe democratisering waaromtrent thans tussen deze leden en de ondergetekenden gelukkig geen misverstand meer bestaat, mogen deze leden worden verwezen naar hetgeen daarover is betoogd op blz. 11, linkerkolom, vierde en vijfde volle alinea, van de memorie van antwoord.

2. Enkele verspreide onderwerpen

Naar aanleiding van de door de leden van de P.v.d.A.-fractie gemaakte opmerking over de extra kosten voor boeken, leermiddelen, excursies, waarborgsommen en dergelijke moge worden verwezen naar de memorie van antwoord waarin op blz. 11, rechterkolom, onder 2, reeds is medegedeeld, dat het bijzonder moeilijk is vast te stellen hoeveel deze extra kosten belopen. Deze verschillen niet alleen naar gelang van de opleidingen, doch ook tussen gelijke opleidingen kunnen - aangezien de scholen geheel vrij zijn in de keuze - aanzienlijke verschillen bestaan.

Bij de slotopmerkingen in de memorie van antwoord heeft de eerste ondergetekende reeds medegedeeld dat er ernstig naar wordt gestreefd uniformiteit aan te brengen op het stuk van de leermiddelen.

Naar aanleiding van de door deze leden gestelde vragen met betrekking tot de aansluiting van de in de memorie van antwoord op blz. 5, rechterkolom, vijfde alinea, vermelde cijfers bij wetsontwerp 11 879 (wijziging van de structuur van het tarief van de inkomstenbelasting) nadat dit - bij nota van wijziging nader gewijzigde en voorts aan de inflatie aangepaste - ontwerp door de Tweede Kamer is aanvaard, zij het volgende opgemerkt. Uitgaande van het (schijven)tarief inkomstenbelasting 1973 (met 80 pct. inflatiecorrectie) begint een gehuwde schoolgeldplichtige die kinderaftrek geniet voor twee kinderen, het minimum aan schoolgeld te betalen bij een belastbaar inkomen (in 1973) van ca. f 13 900, terwijl het maximum aan schoolgeld verschuldigd wordt bij een belastbaar inkomen van ca. f 46 800 en hoger. In de memorie van antwoord waarbij werd uitgegaan van de in wetsontwerp 11 879 opgenomen cijfers vóór de wijziging, beliepen deze belastbare inkomens ca. f 13 600 en ca. f 45 000. Behalve door de verhoging van het inkomstenbelastingtarief met een punt voor de eerste inkomensschijf van f 10 000 - hetgeen op zichzelf beschouwd resulteert in een schoolgeldverhoging van f 3,50 - worden deze inkomensverschillen voorts bewerkstelligd door het gezamenlijke effect van de inflatiecorrectie en de tariefsverlaging voor de middengroepen, welk effect geen ongunstige uitwerking heeft op het verschuldigd schoolgeld.

Wanneer het tarief inkomstenbelasting 1972 (exclusief wiebeltax) als uitgangspunt wordt genomen, dan begint een gehuwde schoolgeldplichtige met kinderaftrek voor twee kinderen het minimum aan schoolgeld te betalen bij een belastbaar inkomen (in 1972) van ca. f 13 600 en wordt het maximum aan schoolgeld verschuldigd bij een belastbaar inkomen van f 46 000 en hoger.

Zowel voor het tarief inkomstenbelasting 1972 als voor het (schijven)tarief inkomstenbelasting 1973 geldt dat het minimum en het maximum aan schoolgeld – respectievelijk f 54 en f 500 voor een leerling – verschuldigd zijn bij schoolgeldmaatstaven van respectievelijk f 1200 en f 14 000. De bij deze twee schoolgeldmaatstaven behorende belastbare inkomens bedragen voor 1972 ca. f 13 600 en ca. f 46 000 of hoger en voor 1973 ca. f 13 900 en ca. f 46 800 of hoger, zoals in het voorgaande reeds is vermeld. Wanneer de schoolgeldbedragen, verschuldigd bij schoolgeldmaatstaven behorende bij belastbare inkomens, liggende tussen de twee uitersten voor 1972 en voor 1973, met elkaar worden vergeleken, dan blijkt dat er over de hele linie weliswaar enige verschillen zijn aan te wijzen, doch dat deze in het algemeen zeer beperkt blijven.

De indruk van de P.v.d.A.-leden dat voor de allerlaagste inkomens waarvoor nog geen schoolgeld moet worden betaald, het onlangs door de Tweede Kamer behandelde wetsontwerp **11 879** in samenhang met het onderhavige wetsontwerp een verslechtering inhoudt, is bij vergelijking van de vorengenoemde cijfers niet juist.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hebben voorts gevraagd, of de tabellen en grafieken bij de memorie van antwoord ter zake van het onderhavige wetsontwerp gebaseerd zijn op de bepalingen van wetsontwerp **11 879** tot wijziging van de structuur van het tarief van de inkomstenbelasting. De ondergetekenden delen mee, dat dit niet het geval is. De tabellen en grafieken zijn gebaseerd op hetgeen over het schoolgeldjaar 1972/1973 verschuldigd zou zijn aan schoolgeld, wanneer hetzij de oude schoolgeldwet, hetzij de voorgestelde regeling van kracht zou zijn. Omdat in beide gevallen de inkomstenbelasting, verschuldigd over het kalenderjaar, voorafgaande aan het begin van het schoolgeldjaar, van belang is, is in beide gevallen de inkomstenbelastingtabel over het jaar 1971 toegepast, met dien verstande, dat voor de oude schoolgeldwet de door wiebeltax verhoogde tabel – waarvan de toepassing uit die wet voortvloeit – is gebruikt en voor het wetsontwerp de niet verhoogde tabel.

Het bezwaar, dat de ondergetekenden tegen de grafiek en de tabellen C en D in het voorlopig verslag hebben, is dat daaruit niet blijkt, welke consequenties het van kracht worden van het wetsontwerp voor het cursusjaar 1972–1973 heeft. Wanneer deze bescheiden echter betrekking hebben op jaren, waarin geen wiebeltax zou worden gegeven, vervalt dit bezwaar.

De formulering van het eventuele voorbehoud of verklaring, waarnaar de leden, behorend tot de fractie van D'66, vroegen in verband met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (*Trb.* 1969, 100), zal nog onderwerp vormen van interdepartementaal overleg, in het kader van de voorbereiding van het ontwerp van Rijkswet met memorie van toelichting tot goedkeuring van dit verdrag, alsmede van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (*Trb.* 1969, 99).

Het voornemen van de Regering zal blijken uit dit ontwerp van Rijkswet en de memorie van toelichting, wanneer deze aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal worden aangeboden.

Deze leden merkten verder op, dat uit de memorie van antwoord zou kunnen worden afgeleid, dat niet-leerplichtige leerlingen na doubleren geen tegemoetkoming in de studiekosten meer krijgen, ongeacht de omstandigheden of oorzaken die bij het doubleren een rol hebben gespeeld. Dit zou inderdaad uit de zin „Deze soepele toepassing gaat, enz. . . .” (blz. 7, linkerkolom, 10de regel van onderen) afgeleid kunnen worden, indien men deze zin niet in verband brengt met de in dezelfde alinea genoemde uitzonderingen op de regel.

Om misverstand te voorkomen dient deze passage in die zin te worden uitgelegd dat deze soepele toepassing, gelet ook op de redelijke eis van een tegenprestatie, niet zo ver gaat, dat alle niet-leerplichtige leerlingen die doubleren in het genot worden gesteld van een tegemoetkoming.

Anders dan het deze leden voorkwam, leek het de ondergetekenden niet langer gewenst om een bepaling als thans nog

in artikel 32, tweede lid, van de huidige schoolgeldwet voorkomt, in het onderhavige wetsontwerp op te nemen. Om tot de vaststelling door de besturen van bijzondere scholen van – op vrijwillige basis te verlenen – ouderlijke bijdragen te komen, zijn andere methoden denkbaar, die minder omslachtig zijn en minder aanleiding geven tot het mogelijke verwijt dat inbreuk wordt gemaakt op de privacy van de burger.

De leden, behorend tot de fractie van de C.P.N., hebben gevraagd of er dagscholen zijn die niet aansluiten op het basisonderwijs en waarop bij voorbeeld veertien- of vijftienjarigen geplaatst kunnen worden. De ondergetekenden delen in antwoord hierop mee dat de uit 's Rijks kas bekostigde dagscholen voor voortgezet onderwijs, die niet aansluiten op het basisonderwijs uitsluitend te vinden zijn in het middelbaar en het hoger beroepsonderwijs. Voor toelating tot dagscholen voor middelbaar beroepsonderwijs is vereist een diploma van een daarmee overeenkomende school voor lager beroepsonderwijs dan wel het m.a.v.o.-diploma. Uit 's Rijks kas bekostigde dagscholen voor voortgezet onderwijs, waarvoor de vooropleiding minder dan drie leerjaren van ander voortgezet onderwijs in beslag neemt, zijn in Nederland onbekend.

Ter beantwoording van de vraag van deze leden over de uitgangspunten van het onderwijsbeleid en de wijze waarop de bepaling ervan tot stand komt, verwijst de eerste ondergetekende hen naar hetgeen daaromtrent is gesteld in de reeds eerder ter sprake gebrachte Nota over het onderwijsbeleid.

Voorts vroegen deze leden naar mogelijke maatregelen om de bestaande reiskostenvergoeding voor leerlingen te verbeteren.

Deze leden leiden uit de voorstellen in het onderhavige wetsontwerp af, dat het mogelijk is dat de meeste leerlingen niet voor een reiskostenvergoeding in aanmerking komen, juist doordat zij te ver van school wonen.

Ondergetekenden menen te mogen aannemen, dat met deze vraag bedoeld wordt op het stelsel van Tegemoetkomingen Studiekosten, omdat slechts daarbij sprake is van reiskostenvergoedingen.

In dat stelsel is echter de door deze leden naar voren gebrachte mogelijkheid beslist niet aanwezig, zodat ondergetekenden geen aanleiding zien op dit punt verbeteringen aan te brengen.

3. Artikelen

Artikel 5, eerste lid. Met betrekking tot de vraag van de leden, behorend tot de fracties van de K.V.P., de A.R.P. en de C.H.U., over de verwijzing naar artikel 65, vierde lid, letter *b*, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964, merken de ondergetekenden op dat deze verwijzing *niet* op een vergissing berust. Het betreft hier schoolgeldplichtigen met een belastbaar inkomen van ten hoogste f 18 000, waarin aan inhouding van loonbelasting onderworpen inkomsten van niet meer dan f 18 000 zijn begrepen, eventueel vermeerderd met niet meer dan f 400 aan andere inkomensbestanddelen. Ingevolge artikel 64, eerste lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 komen deze schoolgeldplichtigen niet voor een aanslag in de inkomstenbelasting in aanmerking. Het staat echter een ieder vrij om aangifte van zijn inkomen te doen, waarna de inspecteur der directe belastingen verplicht is een aanslag in de inkomstenbelasting vast te stellen. Doorgaans wordt een dergelijke aangifte gedaan, omdat de belastingplichtige meent aanspraak op teruggeef van belasting te kunnen maken. Zie in dit verband het bepaalde in artikel 65, vierde lid, letter *a*, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Ingeval echter een zodanige aanspraak niet kan worden gehonoreerd of indien slechts de ingehouden dividendbelasting kan worden teruggegeven, indien deze een bedrag van f 10 te boven gaat, wordt ingevolge het bepaalde in meergenoemd artikel 65, vierde lid, letter *b*, de aanslag, dat wil zeggen de verschuldigde inkomstenbelasting, op *nihil* vastgesteld en *blijft verrekening van loonbelasting achterwege*. Na deze uiteenzetting zal het duidelijk zijn dat zonder nadere regeling op dit punt een schoolgeldplichtige die een op nihil vastgestelde aanslag heeft ontvangen,

niet in de schoolgeldheffing kan worden betrokken, zulks ten detrimente van de schoolgeldplichtigen die geen aanslag in de inkomstenbelasting hebben ontvangen en voor wie de ingehouden loonbelasting als schoolgeldmaatstaf in aanmerking wordt genomen.

Artikel 14. Naar aanleiding van de door dezelfde leden gestelde vraag merken de ondergetekenden het volgende op. Volgens de artikelen 92 en 93 van de Wet op het voortgezet onderwijs (*Stb.* 1967, 386), wordt het bedrag van de vergoeding, waarop de gemeente onderscheidenlijk het bestuur van een bijzondere school over het afgelopen kalenderjaar aanspraak heeft, door de betrokken Minister vastgesteld na aftrek van de inkomsten, die de gemeente onderscheidenlijk het bestuur o.m. geniet uit schoolgelden.

Met het oog op de nog te verrekenen schoolgelden geheven over schoolgeldjaren voorafgaande aan die waarop de nieuwe regeling van toepassing is, dienen deze bepalingen gehandhaafd te blijven.

Ten aanzien van de schoolgelden voor dagscholen voor voortgezet onderwijs die straks ingevolge het wetsvoorstel uitsluitend door de rijksbelastingdienst geheven en ingevorderd worden en waarvan de zuivere opbrengst ten gunste van de middelen van onderscheidenlijk het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en van Landbouw en Visserij zal worden gebracht, is er geen sprake meer van door de gemeente onderscheidenlijk het bestuur van een bijzondere school „genoten schoolgelden”, zodat deze bepalingen alsdan geen effect meer zullen hebben.

Aangezien de centrale heffing, invordering en afdracht door de rijksbelastingdienst evenwel niet gelden voor de schoolgelden – in de nieuwe wet „cursusgelden” genoemd – verschuldigd voor het bezoeken van avondscholen, dag-avondscholen en cursussen, blijven de verrekeningsbepalingen van de artikelen 92 en 93 van de Wet op het voortgezet onderwijs van belang voor deze scholen en cursussen.

Door de introductie in het onderhavige wetsontwerp van de term *cursusgeld*, dienen op dit punt de evengenoemde artikelen te worden aangepast. Waar in deze artikelen sprake is van „schoolgelden”, dient dit ingevolge artikel 14 van het wetsontwerp te worden aangevuld met „cursusgelden”.

*De Minister van Onderwijs
en Wetenschappen,*

C. VAN VEEN.

De Minister van Landbouw en Visserij,

P. J. LARDINOIS.

De Minister van Financiën,

R. J. NELISSEN.

De Staatssecretaris van Financiën,

SCHOLTEN.